

SKOLVERKETS ALLMÄNNA RÅD MED KOMMENTARER

Måluppfyllelse i förskolan

Skolverket

Måluppfyllelse i förskolan

Beställningsuppgifter:
Wolters Kluwers kundservice
106 47 Stockholm
Telefon: 08-690 95 76
Telefax: 08-690 95 50
E-post: skolverket@wolterskluwer.se
www.skolverket.se/publikationer

Beställningsnr: 17:1553
ISSN: 1403-4549
ISBN: 978-91-7559-269-5

Grafisk produktion: AB Typoform
Omslagsbild: Calle Bredberg/Scandinav
Tryck: Elanders Sverige AB
Upplaga: 13 000 ex

Skolverket, Stockholm 2017

Förord

Målen i förskolans läroplan anger inriktningen på förskolans arbete och därmed också den förväntade kvalitetsutvecklingen i förskolan.¹ Graden av måluppfyllelse avgörs genom en bedömning i förhållande till hur väl förskolan arbetar i riktning mot dessa mål. Med måluppfyllelse avses resultat i relation till de nationella målen i skollagen och förskolans läroplan.

De allmänna råden om måluppfyllelse i förskolan utgår från bestämmelser i skollagen (2010:800) och i förordningen (SKOLFS 1998:16) om läroplan för förskolan. Dessa allmänna råd ersätter Skolverkets allmänna råd om förskolan (SKOLFS 2013:179). De allmänna råden är även publicerade i Statens skolverks författningssamling, SKOLFS 2017:6.

Det är Skolverkets förhoppning att de allmänna råden med kommentarer ska fungera som vägledning och stöd i arbetet för ökad måluppfyllelse i förskolan.

1 2 kap. 8 § skollagen (2010:800).

Innehåll

Inledning	6
Kort om förskolans uppdrag	8
1. Styrning och ledning	12
2. Planering och genomförande av utbildningen	19
3. Samarbete med hemmen	24
4. Tillsyn över förskolor	27
Referenser	30
Bilaga 1. De aktuella bestämmelserna i sin helhet	31

Inledning

Vad de allmänna råden handlar om

Dessa allmänna råd beskriver de övergripande förutsättningar som behövs för ökad måluppfyllelse i förskolan. De allmänna råden beskriver faktorer som är viktiga för huvudmannens och förskolechefens styrning och ledning. De allmänna råden handlar också om faktorer som är viktiga när förskolechefen, förskollärare och annan personal genomför utbildningen. Råden handlar även om faktorer som är viktiga för att åstadkomma ett gott samarbete med hemmen. Slutligen behandlas tillsyn över förskolor.

Hur materialet är strukturerat

Materialet inleds med en kort beskrivning av förskolans uppdrag. Därefter följer en lista med aktuella begrepp.

Materialet är därefter indelat i fyra kapitler.

1. Styrning och ledning
2. Planering och genomförande av utbildningen
3. Samarbete med hemmen
4. Tillsyn över förskolor

Varje avsnitt är i sin tur indelat i följande delar.

Aktuella bestämmelser

Skolverkets allmänna råd utgår från en eller flera bestämmelser. De här allmänna råden grundar sig på bestämmelser i skollagen (2010:800) och förordningen (SKOLFS 2011:69) om förskolans läroplan, Lpfö98. En förteckning över de bestämmelser som råden utgår från finns i sin helhet i bilagan.

Allmänna råd

Skolverkets allmänna råd är rekommendationer om hur huvudmän, förskolechefer, förskollärare och annan personal i förskolan kan eller bör handla för att uppfylla kraven i bestämmelserna. Allmänna råd syftar till att påverka utvecklingen i en viss riktning och till att främja en enhetlig rättstillämpning. Råden bör alltså följas om de som råden riktar sig till inte handlar på ett annat sätt som gör att kraven i bestämmelserna uppfylls. Råden kan ligga till grund för tillsyn.

Kommentarer

Efter de allmänna råden följer kommentarer som syftar till att underlätta förståelsen av de allmänna råden. Kommentarererna är avsedda som ett stöd i läsandet av och i arbetet med råden. Kommentarererna ska inte ligga till grund för tillsyn.

Vilka råden riktar sig till

Dessa allmänna råd gäller för förskolan och riktar sig till kommunala och enskilda huvudmän. Råden riktar sig även till kommuner i egenskap av tillsynsmyndighet över fristående förskolor. De allmänna råden riktar sig även till förskolechefer, förskollärare och annan personal i förskolan.

Huvudmannen har ansvaret för att utbildningen genomförs i enlighet med bland annat skollagen och förskolans läroplan.² Därför ska huvudmannen ge förskolechefer, förskollärare och annan personal förutsättningar att följa de allmänna råden.

2 2 kap. 8 § skollagen (2010:800).

Kort om förskolans uppdrag

Förskolan ska stimulera barns utveckling och lärande samt erbjuda barnen en trygg omsorg. Verksamheten ska utgå från en helhetssyn på barnet och barnets behov och utformas så att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet. Förskolan ska främja allsidiga kontakter och social gemenskap och förbereda barnen för fortsatt utbildning.³

Förskolan ska lägga grunden för ett livslångt lärande. Verksamheten ska vara rolig, trygg och lärorik för alla barn som deltar. I samarbete med hemmen ska barnens utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar främjas. Verksamheten ska anpassas till alla barn i förskolan. Alla barn ska få erfara den tillfredsställelse det ger att göra framsteg, övervinna svårigheter och att få uppleva sig vara en tillgång i gruppen. Förskolan ska erbjuda barnen en trygg miljö som samtidigt utmanar och lockar till lek och aktivitet. Ett medvetet bruk av leken för att främja varje barns utveckling och lärande ska prägla verksamheten i förskolan.⁴ Verksamheten ska främja leken, kreativiteten och det lustfyllda lärandet samt ta tillvara och stärka barnets intresse för att lära och erövra nya erfarenheter, kunskaper och färdigheter. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra grunden för förskolans verksamhet.⁵

Förskolans kvalitet ska kontinuerligt och systematiskt dokumenteras, följas upp, utvärderas och utvecklas. Syftet med utvärderingen är att få kunskap om hur förskolans kvalitet, det vill säga verksamhetens organisation, innehåll och genomförande kan utvecklas så att varje barn ges bästa möjliga förutsättningar för utveckling och lärande.⁶ Det handlar om att observera, dokumentera, följa och analysera barns lärprocesser och lärstrategier. Samtidigt handlar det också om att observera, dokumentera och följa hur den pedagogiska verksamheten svarar mot målen och bidrar till barns utveckling, lärande och delaktighet.⁷

3 8 kap. 2 § skollagen.

4 Avsnitt 1 Lpfö98, *Förskolans värdegrund och uppdrag*.

5 Avsnitt 2.2 Lpfö98, *Utveckling och lärande*.

6 Avsnitt 2.6 Lpfö98, *Uppföljning, utvärdering och utveckling*.

7 Utbildningsdepartementet (2010), *Förskola i utveckling – bakgrund till ändringar i förskolans läroplan*, sid. 18–19.

Undervisningen vid alla förskolor ska vara icke-konfessionell, vilket innebär att undervisningen ska vila på vetenskaplig grund och vara saklig och allsidig. I en fristående förskola med konfessionell inriktning är det till exempel möjligt att anordna frivilliga bönestunder och att ha religiösa symboler i inredningen. Fristående förskolor ska vara öppna för alla barn och förskolan kan aldrig kräva att barnen deltar i konfessionella inslag.⁸

När en kommun i ett förvaltningsområde erbjuder plats i förskola ska kommunen erbjuda barn vars vårdnadshavare begär det plats i en sådan förskola där hela eller delar av utbildningen bedrivs på finska, meänkieli respektive samiska. Sameskolstyrelsen får efter avtal med en kommun ta över ansvaret för kommunens uppgifter inom förskolan.⁹

AKTUELLA BEGREPP

Barngrupp

Med barngrupp avser Skolverket de barn som är inskrivna på en viss avdelning, det vill säga den grupp som barnet ingår i under större delen av sin dag i förskolan.

Förskolechef

Det pedagogiska arbetet vid en förskoleenhet ska ledas och samordnas av en förskolechef som särskilt ska verka för att utbildningen utvecklas. Som förskolechef får bara den anställas som genom utbildning och erfarenhet har pedagogisk insikt. Båda kraven måste vara uppfyllda, det vill säga den pedagogiska insikten måste ha förvärvats både genom utbildning och erfarenhet.¹⁰

Förskolechefen har ansvaret för förskolans kvalitet och har därvid, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att bland annat systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp, utvärdera och utveckla verksamheten.¹¹

8 1 kap. 7 § och 8 kap. 18 § skollagen samt prop. 2009/10:165 sid. 226.

Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet.

9 17 § lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk och 3 § förordningen (2011:131) med instruktion för Sameskolstyrelsen.

10 2 kap. 9 och 11 §§ skollagen och prop. 2009/10:165 sid. 257.

11 Avsnitt 2.7 Lpfö98, *Förskolechefens ansvar.*

Förskoleenhet

En förskoleenhet är en av huvudman för förskola organiserad enhet som omfattar verksamhet i en eller flera förskolebyggnader som ligger nära varandra och till enheten knuten verksamhet som inte bedrivs i någon förskolebyggnad.¹²

Begreppet avser förskolan i fysisk bemärkelse, det vill säga de byggnader, lokaler och utrymmen utomhus där huvudmannen bedriver sin verksamhet. För att flera byggnader ska anses som en förskoleenhet krävs att de ligger någorlunda nära varandra och på ett naturligt sätt hör ihop. Byggnaderna i en förskoleenhet ingår också i samma administrativa enhet. Även verksamhet som inte bedrivs i någon byggnad men som är nära knuten till enheten omfattas av begreppet förskoleenhet.¹³

Förskollärare och annan personal

En legitimerad förskollärare har ansvar för den undervisning som hon eller han bedriver. Utöver förskollärare får det i undervisningen i förskolan finnas annan personal med sådan utbildning eller erfarenhet att barnens utveckling och lärande främjas. Det kan till exempel vara barnskötare.¹⁴

Måluppfyllelse

Med måluppfyllelse i förskolan avser Skolverket resultat i relation till de nationella målen i skollagen och förskolans läroplan. Målen i förskolans läroplan anger inriktningen på förskolans arbete och därmed den förväntade kvalitetsutvecklingen i förskolan. Målen anger en riktning att sträva mot och är inte utformade som mål att uppnå eller krav på jämförelse mellan enskilda barn.¹⁵

12 1 kap. 3 § skollagen.

13 Prop. 2009/10:165 sid. 633.

14 2 kap.13–15 §§ skollagen. En barnskötare kan till exempel ha examen från barn- och fritidsprogrammet med utgången barnskötare i gymnasieskolan.

15 Avsnitt 2 Lpfö98, *Mål och riktlinjer* och Utbildningsdepartementet (2010), *Förskola i utveckling – bakgrund till ändringar i förskolans läroplan*, sid. 6.

Utbildning och undervisning

Med utbildning avses den verksamhet inom vilken undervisning sker utifrån bestämda mål. Med undervisning avses sådana målstyrda processer som under ledning av förskollärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden. För att en aktivitet ska klassas som undervisning måste en förskollärare ha det övergripande ansvaret för det som ska göras.¹⁶

Vårdnadshavare

Barn står under vårdnad av föräldrar om inte rätten har anförtrott vårdnaden åt särskilt förordnade vårdnadshavare. Den som har vårdnaden om ett barn har ett ansvar för barnets personliga förhållanden och för att se till att barnets behov av omvårdnad, trygghet och en god fostran blir tillgodosedda. Barnets vårdnadshavare svarar även för att barnet får den tillsyn som behövs med hänsyn till dess ålder, utveckling och övriga omständigheter samt ska bevaka att barnet får tillfredsställande försörjning och utbildning.¹⁷

När barn vistas i förskolan övergår tillsynsansvaret från vårdnadshavare till förskolan. Det är huvudmannen som har det yttersta ansvaret för barnen i förskolan. Frågan om när vårdnadshavare som deltar i förskolan, till exempel på en utflykt, kan anses ha tagit över tillsynsansvaret för sitt barn är en bedömning utifrån de speciella förhållandena i det enskilda fallet. Det är lämpligt att personalen klargör för barnets vårdnadshavare när de anser att denne övertar tillsynsansvaret för barnet.

16 1 kap. 3 § skollagen och prop. 2009/10:165 sid. 633.

17 6 kap. 2 § föräldrabalken (1949:381).

1. Styrning och ledning

AKTUELLA BESTÄMMELSER

De allmänna råden om styrning och ledning utgår från bestämmelser i skollagen.¹⁸

ALLMÄNNA RÅD

HUVUDMANNEN BÖR

1. ge förskolechefen organisatoriska förutsättningar att vara pedagogisk ledare på varje förskoleenhet som hon eller han ansvarar för.

HUVUDMANNEN OCH FÖRSKOLECHEFEN BÖR UTIFRÅN RESPEKTIVE ANSVAR

2. ha rutiner för hur barnets bästa utreds och hur barnets bästa kan beaktas i beslut som påverkar barnen i förskolan,
3. vid fördelning av resurserna beakta faktorerna;
 - personalens utbildning och kompetens samt personaltäthet,
 - barngruppens storlek och sammansättning,
 - miljöns utformning, och
 - socioekonomiska förhållanden, samt
4. säkerställa att det i förskolan serveras varierade och näringsriktiga måltider jämnt fördelade över dagen.

KOMMENTARER

Förutsättningar för förskolechefens pedagogiska ledarskap (punkten 1)

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna. Det pedagogiska arbetet vid en förskoleenhet ska ledas och samordnas av en förskolechef, som särskilt ska verka för att utbildningen utvecklas.¹⁹ Därför bör huvudmannen ge förskolechefen organisatoriska förutsättningar att vara pedagogisk ledare vid varje förskoleenhet som hon eller han ansvarar för.

¹⁸ 1 kap. 10 §, 2 kap. 8 och 8 a §§ och 10 § skollagen.

¹⁹ 2 kap. 9 § skollagen.

Den pedagogiska ledningen är en viktig faktor för förskolans kvalitet där omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet. Därför är det av stor betydelse att förskolechefen är väl insatt i förskolans mål och uppdrag. Som pedagogisk ledare ansvarar förskolechefen för en god måluppfyllelse i relation till de nationella målen. Huvudmannens och förskolechefens systematiska kvalitetsarbeten kan vara verktyg för att ge förskolechefen goda förutsättningar att utöva sitt ledarskap.²⁰

Huvudmannen ska se till att personalen vid förskoleenheterna ges möjligheter till kompetensutveckling. Förskolechefen har ett särskilt ansvar för att personalen kontinuerligt får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina arbetsuppgifter.²¹ För att kunna tillhandahålla kompetensutveckling utifrån personalens behov och i förhållande till förskolans uppdrag, är det viktigt att fortlöpande analysera hur behovet ser ut. Det närmare innehållet i kompetensutvecklingen är emellertid främst en fråga för förskolechefen och personalen i förskolan att besluta om. Det är viktigt att personalen i förskolan kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap för att lära av varandra och för att utveckla utbildningen. Det systematiska kvalitetsarbetet kan ge ett underlag för inom vilka områden det finns behov av kompetensutveckling.

Det ska vara tydligt vem som har ledningsansvaret för förskolan. Därför ska den som har ledningsansvaret för förskolan benämnas förskolechef. Det betyder till exempel att benämningar som föreståndare och förskolerektor inte får användas för den som har det ledningsansvar som en förskolechef ska ha. En förskolechef som också har ledningsansvaret för en skola ska benämnas rektor tillika förskolechef.²² Om förskolan skapar andra ledningsfunktioner genom delegation är det viktigt att de inte benämns på ett sätt som kan göra det otydligt vem som är förskolechef och därmed har ledningsansvaret för förskolan. Det är till exempel möjligt att använda benämningen biträ-

20 4 kap. 3–8 §§ skollagen. Läs mer om systematiskt kvalitetsarbete i Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2012:98) *Om systematiskt kvalitetsarbete för skolväsendet*. Se även Skolverkets webbaserade stödmaterial *Kvalitet i förskolan* på Skolverkets webbplats, skolverket.se.

21 2 kap. 34 § skollagen och avsnitt 2.7 Lpfö98, *Förskolechefens ansvar*.

22 Prop. 2009/10:165 sid. 251.

dande förskolechef, men då är det angeläget att det är tydligt vem som är förskolechef.

På vissa förskoleenheter, till exempel mindre enheter, förekommer det att förskolechefen utövar sitt chefskap under viss del av arbetstiden, medan hon eller han arbetar viss del i barngruppen. I så fall är det viktigt att det är tydligt att förskolechefen har ledningsansvaret även under tid då hon eller han arbetar i barngruppen.

Utreda barnets bästa inför beslut som rör barnen (punkten 2)
I all utbildning och annan verksamhet enligt skollagen som rör barn ska barnets bästa vara utgångspunkt. Med barn avses varje människa under 18 år. Barnets inställning ska så långt det är möjligt klarläggas. Barn ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.²³ Därför bör såväl huvudmannen som förskolechefen ha rutiner för hur barnets bästa utreds och hur barnets bästa kan beaktas i beslut som påverkar barnen i förskolan. Det kan till exempel handla om förändringar som gäller personaltätet och barngruppens storlek. När huvudmannen utreder vad som är barnets bästa behövs en dialog mellan huvudman och förskolechef. När förskolechefen utreder vad som är barnets bästa behövs en dialog mellan förskolechef och personal. Det är också viktigt med dialog med barnens vårdnadshavare.

För att utreda vad som är barnets bästa och hur det kan beaktas i beslut som påverkar barnen i förskolan kan huvudmannen och förskolechefen göra en så kallad barnkonsekvensanalys. Syftet är att bedöma vilka konsekvenser ett beslut får för det enskilda barnet eller för en grupp av barn. Barnkonsekvensanalyser är tänkta att vara en del av det ordinarie arbetet. Det är viktigt att beakta resultat från barnkonsekvensanalyser för att säkerställa att barnets bästa utgör utgångspunkten för utbildningen.²⁴

23 1 kap. 10 § skollagen.

24 Läs mer om barnets bästa i Barnombudsmannens stödmaterial (2013), *Uppnå kvalitet i beslut som rör barn och unga*. Se även Skolverkets webbaserade stödmaterial *Kvalitet i förskolan* på Skolverkets webbplats, skolverket.se.

Fördelning av resurser (punkten 3)

Kommuner ska fördela resurser till utbildning i förskolan efter barnens olika förutsättningar och behov. Förskolechefen ansvarar för att fördela resurser inom förskoleenheten efter barnens olika förutsättningar och behov.²⁵ Det systematiska kvalitetsarbetet kan utgöra ett viktigt underlag för resursfördelningen. En viktig del av det systematiska kvalitetsarbetet är dialog och återkoppling mellan huvudmannen och förskolechefen samt mellan förskolechefen och personalen.²⁶ Eftersom faktorerna personalgruppen, barngruppen, miljön och de socioekonomiska förhållandena skiftar över tid, behöver hänsyn tas till den aktuella situationen när resurserna fördelas.

Personalens utbildning och kompetens samt personaltäthet

Forskning visar att det viktigaste för en god kvalitet i förskolan är personalens utbildning och kompetens. Utbildningens kvalitet i förskolan kan öka när även annan personal i barngruppen, utöver förskollärare, har utbildning inriktad mot yngre barn och erfarenhet från sådant arbete. Förskollärare har ansvar för att arbetet sker i enlighet med målen i läroplanen.²⁷ För att tillgodose behovet av förskollärare är det viktigt med en planering för kompetensförsörjning som dels handlar om att rekrytera förskollärare, dels om att behålla de förskollärare som redan finns och ge dem möjlighet till kompetensutveckling. Personaltätheten är viktig för kvaliteten, eftersom den dels påverkar omsorgen, dels samspelet och kommunikationen mellan barn och personal.

Barngruppens storlek och sammansättning

Som nämnts tidigare visar forskning att personalens utbildning och kompetens är den viktigaste kvalitetsfaktorn i förskolan, men det är också viktigt att vid resursfördelningen beakta

25 2 kap. 8 a § och 10 § skollagen.

26 4 kap. 5 § skollagen. Läs mer om systematiskt kvalitetsarbete i Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2012:98) *Om systematiskt kvalitetsarbete för skolväsendet*. Se även Skolverkets webbaserade stödmaterial *Kvalitet i förskolan* på Skolverkets webbplats, skolverket.se.

27 Avsnitt 2 Lpfö98, *Mål och riktlinjer* och Skolverkets rapport nr 433 (2016) *Barngruppens storlek i förskolan – En kartläggning av aktuell pedagogisk, utvecklingspsykologisk och socialpsykologisk forskning*, sid. 9.

barngruppens storlek och sammansättning. Det är angeläget att det inte blir för många relationer för barnen att förhålla sig till under en dag. Framförallt har de yngsta barnen mest att vinna på att vara i mindre barngrupper. Förskollärarna kan då ta tillvara de fördelar som en mindre barngrupp ger i form av samspel och kommunikation mellan förskollärare och barn.²⁸

Tillsammans påverkar faktorerna – det vill säga personalens utbildning och kompetens, personaltätheten relaterat till antal barn, barngruppens sammansättning och den fysiska miljön – vad som kan anses vara en lämplig storlek på barngruppen.²⁹

För att en barngrupp ska kunna anses ha en lämplig storlek behöver personalen ha adekvat utbildning och kompetens. För att en barngrupp ska kunna anses ha en lämplig storlek behöver det dessutom vara en god personaltäthet relaterat till antal barn. Om personaltätheten är låg under hela eller delar av dagen behöver det vara färre barn i barngruppen. Ytterligare en faktor som påverkar när en barngrupp kan anses ha en lämplig storlek är barngruppens sammansättning. Med barngruppens sammansättning menas till exempel barnens åldrar, andelen barn i behov av särskilt stöd i sin utveckling, andelen barn med annat modersmål än svenska och barnens närvarotider. Dessutom är den fysiska miljön en faktor som påverkar när en barngrupp kan anses ha en lämplig storlek. Om den fysiska miljön begränsar möjligheterna att bedriva en utbildning utifrån läroplanens mål behöver det vara färre barn i barngruppen.

Som riktmärke för antal barn i en barngrupp rekommenderar Skolverket 6–12 för barn i åldern 1–3 år respektive 9–15 för barn i åldern 4–5 år. Riktmärket ska tolkas som något att förhålla sig till och inte något statiskt. Det kan alltså vara både färre eller fler barn i en barngrupp än vad riktmärket anger, beroende på hur väl de tidigare nämnda faktorerna fungerar tillsammans.

28 Skolverkets rapport nr 433 (2016) *Barngruppers storlek i förskolan* – En kartläggning av aktuell pedagogisk, utvecklingspsykologisk och socialpsykologisk forskning, sid. 20.

29 a.a., sid. 35.

Miljöns utformning

Hur miljön är utformad har betydelse för vilken kunskaps-utveckling som är möjlig för barnen i förskolan. Det gäller generellt för alla barn, men kan vara särskilt viktigt för barn med funktionsnedsättningar. Därför är det viktigt att vid resursfördelningen beakta miljöns utformning. Eftersom omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet i förskolan är det angeläget, både när det gäller säkerhet och pedagogik, att såväl inne- som utemiljön är överblickbar och underlättar kontakten mellan barn och personal. När den fysiska miljön inte är anpassad till antalet barn i gruppen och det inte finns tillräckligt med utrymme eller rum att dela upp barngruppen i, uppstår svårigheter och gruppen upplevs som för stor. Den fysiska miljön är därmed en nyckelfaktor för att planera och genomföra aktiviteter. Utomhusvistelsen bör ge möjlighet till lek och andra aktiviteter både i planerad miljö och i naturmiljö.³⁰

Socioekonomiska förhållanden

Vid resursfördelningen ska hänsyn tas till barnens olika förutsättningar och behov. Verksamheten kan inte utformas på samma sätt överallt och förskolans resurser ska inte fördelas lika.³¹ Därför är det viktigt att vid resursfördelningen beakta de socioekonomiska förhållanden som barnen lever i. En förskola av god kvalitet har utjämnande socioekonomiska effekter. För barn som lever i socioekonomiskt utsatta familjer kan det vara extra viktigt med lämplig storlek på barngruppen och utbildad personal i förskolan. Tillgång till en förskola av hög kvalitet kan bidra till att minska barns psykiska ohälsa och sociala problem.³²

30 Avsnitt 1 Lpfö98, *Förskolans uppdrag* och Skolverkets rapport nr 433 (2016) *Barngruppers storlek i förskolan – En kartläggning av aktuell pedagogisk, utvecklingspsykologisk och socialpsykologisk forskning*, sid. 22–23.

31 2 kap. 8 a § och 10 § skollagen samt avsnitt 1 Lpfö98 *Saklighet och allsidighet*.

32 Skolverkets rapport nr 433 (2016) *Barngruppers storlek i förskolan – En kartläggning av aktuell pedagogisk, utvecklingspsykologisk och socialpsykologisk forskning*, sid. 16.

Varierade och näringsriktiga måltider (punkten 4)

Förskolan ska erbjuda barnen en i förhållande till deras ålder och vistelsetid väl avvägd dagsrytm och miljö, stimulera deras utveckling och lärande samt erbjuda dem en trygg omsorg.

I begreppet omsorg ingår även att barnen serveras varierade och näringsriktiga måltider.³³ Därför bör huvudmannen och förskolechefen säkerställa att det i förskolan serveras varierade och näringsriktiga måltider jämnt fördelade över dagen. Det är angeläget att förskolan serverar barnen frukost, lunch och mellanmål på regelbundna tider och att det inte är för lång tid mellan måltiderna.³⁴ När barnen äter näringsriktigt ökar deras möjligheter att tillgodogöra sig utbildningen i förskolan. Därför är det angeläget att förskolan strävar efter att anpassa måltiderna så att även barn med till exempel allergier får näringsriktiga måltider. Det är vidare lämpligt att förskolan strävar efter en bra måltidsmiljö, till exempel med låg ljudnivå.

33 8 kap. 2 § skollagen, avsnitt 1 Lpfö98, *Förskolans värdegrund och uppdrag* och prop. 2009/10:165 sid. 345.

34 Läs mer i Livsmedelsverkets stödmaterial (2016) *Bra måltider i förskolan*, sid. 44.

2. Planering och genomförande av utbildningen

AKTUELLA BESTÄMMELSER

De allmänna råden om planering och genomförande av utbildningen utgår från bestämmelser i skollagen och i förskolans läroplan.³⁵

ALLMÄNNA RÅD

.....

FÖRSKOLECHEFEN BÖR

1. planera och analysera hur de organisatoriska förutsättningarna för utbildningen kan utvecklas.

FÖRSKOLLÄRARE BÖR

2. planera och analysera hur undervisningen utmanar och stimulerar barns utveckling och lärande.

FÖRSKOLECHEFEN, FÖRSKOLLÄRARE OCH ANNAN PERSONAL BÖR KONTINUERLIGT

3. analysera och utvärdera hur barnens inflytande i utbildningen realiseras,
 4. analysera hur utbildningen ska utformas så att barn i behov av särskilt stöd i sin utveckling ges det stöd och de utmaningar som de behöver, och
 5. inför barns övergångar till förskoleklassen, skolan och fritidshemmet analysera hur förskolan på ett så bra sätt som möjligt kan samverka med förskoleklassen, skolan och fritidshemmet.
-

KOMMENTARER

Förskolechefens planering och analys (punkten 1)

Det pedagogiska arbetet vid en förskoleenhet ska ledas och samordnas av en förskolechef som särskilt ska verka för att utbildningen utvecklas.³⁶ Därför bör förskolechefen planera och analysera hur de organisatoriska förutsättningarna för

³⁵ 2 kap. 9 § och 15 §, 4 kap. 9 § och 8 kap. 2 § och 9 § skollagen samt avsnitt 2.5 Lpfö98, *Övergång och samverkan*.

³⁶ 2 kap. 9 § skollagen.

utbildningen kan utvecklas. I förskolan bildar omsorg, utveckling och lärande en helhet. För att det målinriktade arbetet i förskolan ska fungera bra är det viktigt att förskolechefen skapar goda förutsättningar för förskollärarna att utöva sitt ansvar. Det är också viktigt med en god tillgång till förskollärare, så att förskolans uppdrag kan genomföras enligt målen och så att det går att bedriva en undervisning av god kvalitet. Det är angeläget att förskolechefen ger förskollärare och annan personal organisatoriska förutsättningar, bland annat i form av tid, för att planera, följa upp och utvärdera utbildningen.

Förskollärarens planering och analys (punkten 2)

Förskollärare har ett särskilt ansvar, i den verksamhet som personalen genomför gemensamt, för att läroplanens mål uppfylls och att det målinriktade arbetet främjar varje barns utveckling och lärande. En legitimerad förskollärare har ansvar för den undervisning hon eller han bedriver. Därför bör förskollärare planera och analysera hur undervisningen utmanar och stimulerar barns utveckling och lärande. Det kan till exempel handla om att planera och analysera hur arbetssätt och förhållningssätt påverkar barnens lek, utveckling och lärande. Det får anses ligga i en legitimerad förskollärares yrkesroll att utifrån sina kunskaper tolka de nationella målen. I ett professionellt arbetssätt ligger att kunna avgöra hur undervisningen bäst bedrivs i förhållande till en viss barngrupp och fånga tillfällen som dyker upp att knyta an till, till exempel i barnens lek.

Barnets självkänsla och identitet utvecklas i samspel med andra barn och vuxna. Det är därför viktigt att det i barngruppen skapas förutsättningar för det enskilda barnet att ingå i relationer med andra barn och med personalen. Förskolan kan ha bättre förutsättningar för måluppfyllelse när undervisningen utifrån läroplanen pågår på olika sätt under hela dagen i barngruppen.

En del av förskolans måluppfyllelse handlar om att medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål. Det språkliga lärandet blir bäst när språket används i meningsfulla sammanhang i vardagen, till exempel i lek. Viktiga faktorer är personalens förhållningssätt och kunskaper. Barnens förutsättningar att utveckla sina språk påverkas i hög grad av attityder

de möter och vilken språklig stimulans de får. Ett förhållnings-sätt som kännetecknas av nyfikenhet, öppenhet och en vilja att ta reda på mer om barnets språk påverkar barnets möjligheter till att utveckla sina språk.³⁷

Barnens inflytande i utbildningen (punkten 3)

Förskolechefen har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att förskolans arbetsformer utvecklas så att barnens aktiva inflytande gynnas och förskollärare ska ansvara för att alla barn får ett reellt inflytande på arbetssätt och verksamhetens innehåll. Arbetslaget ska verka för att det enskilda barnet utvecklar förmåga och vilja att ta ansvar och utöva inflytande i förskolan.³⁸ Därför bör förskolechefen, förskollärare och annan personal kontinuerligt analysera och utvärdera hur barnens inflytande i utbildningen realiserar.

Barn som av olika skäl inte har ett utvecklat verbalt språk uttrycker sina åsikter till exempel genom minspel och annat kroppsspråk. Det är viktigt att förskolans personal säkerställer att även dessa åsikter får betydelse. Det är även viktigt att förskolans personal analyserar och utvärderar att de arbetssätt som används inte riskerar att begränsa barnens inflytande över sin utbildning. För att nå en ökad måluppfyllelse i förskolan är det viktigt att förskolans personal alltid utgår från barnens behov och intressen när de utformar utbildningen. Personalens förhållningssätt är avgörande för att barnen ska få inflytande över utbildningen. Det är viktigt att alla barn ges möjlighet att uttrycka sin uppfattning om vad som är meningsfullt och roligt med utbildningen.

Barn i behov av särskilt stöd i sin utveckling (punkten 4)

Verksamheten ska anpassas till alla barn i förskolan. Barn som tillfälligt eller varaktigt behöver mer stöd och stimulans än andra ska få detta stöd utformat med hänsyn till egna behov och förutsättningar så att de utvecklas så långt som möjligt.³⁹

37 8 kap. 10 § skollagen och avsnitt 2.2 Lpfö98, *Utveckling och lärande*.

Läs mer om arbetet med modersmål i förskolan i Skolverket (2013), *Flera språk i förskolan – teori och praktik*.

38 Avsnitt 2.7 Lpfö98, *Förskolechefens ansvar* och avsnitt 2.3 Lpfö98, *Barns inflytande*.

39 Avsnitt 1 Lpfö98, *Förskolans värdegrund och uppdrag*.

Därför bör förskolechefen och arbetslaget kontinuerligt analysera hur utbildningen ska utformas så att barn i behov av särskilt stöd i sin utveckling ges det stöd och de utmaningar som barnet behöver.

Många barn stöter någon gång under sin förskoletid på svårigheter och behöver under en kortare tid någon form av stöd. Andra barn behöver stöd kontinuerligt under hela förskoletiden på grund av sjukdom, sociala förhållanden, funktionsnedsättning eller svårigheter att tillgodogöra sig verksamheten av andra orsaker. För många barn är en generellt god kvalitet i förskolan det viktigaste. Alla barn ska få uppleva den tillfredsställelse det ger att göra framsteg, övervinna svårigheter och att få uppleva sig vara en tillgång i gruppen.⁴⁰

Barns behov av särskilt stöd i sin utveckling kan inte förstås som en egenskap hos barnet utan är alltid situationsbundet. Behovet är relaterat till vad som händer i mötet mellan barnet, personalen och miljön i förskolan. Det betyder till exempel att barn kan behöva stöd i sin utveckling i en miljö, men inte i en annan. Med hjälp av det systematiska kvalitetsarbetet kan förskolan förbättra sitt arbete för barn i behov av särskilt stöd i sin utveckling. För att säkerställa att insatserna är tillräckliga och fungerar behöver de kontinuerligt följas upp och utvärderas. Det är inte reglerat hur stödinsatser i förskolan ska dokumenteras, men en dokumentation behövs för att kunna utvärdera om insatsen haft önskad effekt. Bedömning av vilka insatser som är lämpliga ska alltid göras i samråd med barnets vårdnadshavare.⁴¹

Förtroendefull samverkan vid barns övergångar (punkten 5)

Förskolan ska samverka på ett förtroendefullt sätt med förskoleklassen, skolan och fritidshemmet för att stödja barnens utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv. Inför övergångar ska de berörda skolformerna och fritidshemmet utbyta kunskaper, erfarenheter och information om innehållet i utbildningen för att skapa sammanhang, kontinuitet och progression i barnens utveckling och lärande. Det ska även finnas samarbetsformer som syftar till att förbereda barnen och deras vårdnadshavare inför dessa övergångar. Därför bör

40 8 kap. 9 § skollagen, Avsnitt 1 Lpfö98, *Förskolans värdegrund och uppdrag* samt prop. 2009/10:165 sid. 350.

41 Prop. 2009/10:165 sid. 350.

förskolechefen och arbetslaget kontinuerligt inför barns övergångar till förskoleklassen, skolan och fritidshemmet analysera hur förskolan på ett så bra sätt som möjligt kan samverka med förskoleklassen, skolan och fritidshemmet.

Det förekommer att barn under sin förskoleutbildning är med om andra övergångar än den från förskolan till förskoleklassen, skolan och fritidshemmet. Det kan till exempel handla om övergångar mellan avdelningar inom förskoleenheten eller byte av förskoleenhet. Det är också vid sådana övergångar angeläget att de berörda utbyter kunskaper, erfarenheter och information om innehållet i barnets utbildning för att skapa sammanhang och kontinuitet för barnet.

3. Samarbete med hemmen

AKTUELLA BESTÄMMELSER

De allmänna råden om samarbete med hemmen utgår från bestämmelser i skollagen och i läroplanen för förskolan.⁴²

ALLMÄNNA RÅD

.....

FÖRSKOLECHEFEN OCH FÖRSKOLLÄRARE BÖR

1. sträva efter att det finns olika former för hur vårdnadshavares inflytande kan utövas.

FÖRSKOLLÄRARE OCH ANNAN PERSONAL BÖR

2. under introduktionen i förskolan lägga grunden för att barnet och dess vårdnadshavare känner trygghet och förtroende för utbildningen och personalen.

FÖRSKOLLÄRARE BÖR

3. säkerställa att utvecklingssamtalet bygger på en bred och nyanserad bild av barnets utveckling och lärande.
-

KOMMENTARER

Vårdnadshavares inflytande (punkten 1)

Vårdnadshavare för barn i förskolan ska erbjudas möjlighet till inflytande över utbildningen. Som ansvariga för barnens fostran är vårdnadshavarnas möjlighet till inflytande och insyn i verksamheten självklar.⁴³ Därför bör förskolechefen och förskollärare sträva efter att det ska finnas olika former för hur vårdnadshavares inflytande kan utövas. Det kan till exempel handla om att ge information både muntligt och skriftligt. Förskolan erbjuder många naturliga tillfällen till dialog i och med att barnen dagligen lämnas och hämtas. För att ge vårdnadshavare möjlighet att vara med och aktivt påverka förskolans innehåll är det viktigt att utbildningen diskuteras i olika forum som ger alla en reell möjlighet till inflytande, både på organisations- och individnivå. Ett förtroendefullt samarbete

42 4 kap. 12 § och 8 kap. 11 § skollagen samt 2.4 Lpfö98, *Förskola och hem*.

43 4 kap. 12 § skollagen och prop. 2009/10:165 sid. 313.

mellan förskolan och vårdnadshavare kan vara särskilt viktigt bland annat för barn i behov av särskilt stöd i sin utveckling. Det är också viktigt att det i förskolan säkerställs vem eller vilka som är barnets vårdnadshavare och därmed ska erbjudas möjlighet till inflytande över utbildningen.

God introduktion (punkten 2)

Förskollärare ska ansvara för att varje barn får en god introduktion i förskolan. Arbetslaget ska visa respekt för föräldrarna och känna ansvar för att det utvecklas en tillitsfull relation mellan förskolans personal och barnens familjer.⁴⁴ Därför bör förskollärare och annan personal under introduktionen i förskolan lägga grunden för att barnet och dess vårdnadshavare känner trygghet och förtroende för utbildningen och personalen.

För de flesta barn och deras vårdnadshavare är det en stor händelse när barnet börjar i förskolan. När ett barn ska börja i förskolan är det därför viktigt med en god introduktion, där hänsyn tas till barnets ålder, förutsättningar och erfarenheter. Förskollärares och annan personals förhållningssätt påverkar kvaliteten på barnets introduktion. Det är angeläget att barnet, förskollärare och annan personal får en god relation till varandra under introduktionen. Kontakten mellan barnet och de andra barnen i gruppen påbörjas också.

Ibland behöver en introduktion få ta längre tid, eller gå fortare, än vad förskolans personal ursprungligen hade planerat. Det är viktigt att förskollärare och annan personal är medvetna om varför en introduktion sker på ett visst sätt för att kunna utveckla och förbättra introduktionerna. Det kan väcka starka känslor hos ett barn att utan sin eller sina vårdnadshavare bygga upp tillit till nya vuxna. Det är angeläget att förskolans personal är medvetna om detta och gör introduktionsperioden så trygg som möjligt för barnet. Det kan vara en utmaning för förskolans personal att utforma introduktionen så att den tillgodoser både barngruppens behov och det enskilda barnets behov.

Vårdnadshavare behöver få information om förskolans uppdrag samt om vad vårdnadshavare kan och inte kan utöva inflytande över. Oavsett vilken form av introduktion som

⁴⁴ Avsnitt 2.4 Lpfö98, *Förskola och hem*.

förskoleenheten tillämplar behöver barnets vårdnadshavare få tydlig information om vad som förväntas av dem och vem som ansvarar för deras barn under introduktionen. Det är viktigt med en fungerande dialog mellan förskolans personal och vårdnadshavare.

Utvecklingssamtalet (punkten 3)

Arbetslaget ska föra fortlöpande samtal med barnens vårdnadshavare om barnens trivsel, utveckling och lärande både i och utanför förskolan samt genomföra utvecklingssamtal minst en gång per år. Förskollärare har det övergripande ansvaret för utvecklingssamtalet och ska ansvara för utvecklingssamtals innehåll, utformning och genomförande.⁴⁵ Därför bör förskollärare säkerställa att utvecklingssamtalet bygger på en bred och nyanserad bild av barnets utveckling och lärande. Det är dock möjligt att den eller de i personalen som bäst känner barnet genomför utvecklingssamtalet i praktiken.⁴⁶

Barns utveckling och lärande ska sättas i relation till de förutsättningar som förskolan bidrar med. Utvecklingssamtalet bör vara ett samtal som bygger på en bred och nyanserad bild av barnets utveckling och lärande, om barnet trivs, har roligt och fungerar socialt och på vilket sätt verksamheten bidrar till detta. Barnets utveckling bör sättas i ett vitt pedagogiskt och socialt sammanhang utifrån samspelet med andra barn och vuxna där barnet inte jämförs med någon annan än sig själv och inte heller utifrån fastställda normer.⁴⁷

45 8 kap. 11 § skollagen, 2.4 Lpfö98, *Förskola och hem*.

46 Prop. 2009/10:165 sid. 713.

47 Avsnitt 2.6 Lpfö 98, *Uppföljning, utvärdering och utveckling* samt prop. 2009/10:165 sid. 353.

4. Tillsyn över förskolor

AKTUELLA BESTÄMMELSER

De allmänna råden om tillsyn över förskolor utgår från bestämmelser i skollagen.⁴⁸

ALLMÄNNA RÅD

.....

KOMMUNEN BÖR I EGENSKAP AV TILLSYNSMYNDIGHET

1. utöva sin tillsyn regelbundet,
 2. ha fungerande rutiner för hur tillsynen utförs, hur tillsynsbesluten utformas och hur tillsynen följs upp, samt
 3. ha fungerande rutiner för hur råd och vägledning ges inom ramen för tillsynen.
-

KOMMENTARER

Regelbunden tillsyn och dokumentation (punkterna 1 och 2)

Kommunen har tillsynsansvaret över de enskilda huvudmän som driver förskola vars huvudman kommunen har godkänt. Det innebär att kommunen är tillsynsmyndighet för de fristående förskolorna i kommunen.⁴⁹ Kommunen bör i egenskap av tillsynsmyndighet utöva sin tillsyn regelbundet över de fristående förskolorna. Det kan vara lämpligt att den kommun som har godkänt en enskild huvudman som avser att driva förskola, genomför en kontroll av verksamheten innan utbildningen startar.

Med tillsyn avses en självständig granskning som har till syfte att kontrollera om verksamheten uppfyller de krav som följer av lagar och andra föreskrifter.⁵⁰ Det innebär att en kommun i egenskap av tillsynsmyndighet över en fristående förskola endast kan lägga lagar och andra föreskrifter till grund för sin tillsyn, inte eventuella kommunala mål. Hur ofta tillsynen ska ske är inte möjligt att fastställa. Det kan däremot

⁴⁸ 26 kap. 4 § skollagen.

⁴⁹ 26 kap. 4 § skollagen.

⁵⁰ 26 kap. 2 § skollagen.

vara lämpligt att kommunen i egenskap av tillsynsmyndighet gör ett tillsynsbesök under en förskoleenhets första år för att kontrollera att utbildningen bedrivs enligt de nationella bestämmelserna. Vad som därefter kan vara lämpliga intervaller för tillsyn får avgöras från fall till fall. Får kommunen signaler om att det finns brister på en fristående förskoleenhet är det lämpligt att göra ett tillsynsbesök.

För att säkerställa att alla aspekter granskas på ett likvärdigt och rättssäkert sätt är det viktigt att kommunen i egenskap av tillsynsmyndighet har fungerande rutiner för hur tillsynen av fristående förskolor utförs. Som exempel kan nämnas rutiner för vilken eller vilka befattningar eller funktioner som ska utöva tillsynen och vad som ska granskas. Det är också lämpligt att kommunen i egenskap av tillsynsmyndighet ger den enskilda huvudmannen möjlighet att åtgärda eventuella anmärkningar innan en uppföljning av tillsynen genomförs. Kommunen kan bland annat använda dessa allmänna råd i sin tillsyn över fristående förskolor.

Det är viktigt att kommunen i egenskap av tillsynsmyndighet fattar tydliga beslut efter tillsyn.⁵¹ Därför bör kommunen ha rutiner för hur tillsynsbesluten utformas. Tillsynsbeslutet visar vilka brister som finns i utbildningen och vilka åtgärder som kan behövas för att den huvudman som bedriver verksamheten ska rätta fel som upptäckts vid granskningen.⁵² Det är angeläget att tillsynsbesluten anger vilka bestämmelser i lagar och föreskrifter som ligger till grund för besluten och hur kommunen i egenskap av tillsynsmyndighet avser att följa upp att huvudmannen vidtar de åtgärder som behövs för att leva upp till dessa krav.

Diskrimineringsombudsmannen har tillsyn över att utbildningsanordnare följer diskrimineringslagens krav på aktiva åtgärder för att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter. Skolinspektionen tillsynsansvar för hur alla huvudmän, både kommunala och enskilda, som driver förskola uppfyller kraven på åtgärder mot kränkande behandling.

51 Vad som gäller för utformning av beslut med mera, se förvaltningslagen (1986:223).

52 26 kap. 2 § skollagen.

Skolinspektionen har dessutom tillsynsansvar över kommunala huvudmän som driver förskola.⁵³

Råd och vägledning (punkten 3)

Tillsynsmyndigheten ska inom ramen för sin tillsyn lämna råd och vägledning.⁵⁴ Eftersom tillsynens främsta uppgift är att verka i förebyggande syfte, bör tillsynsmyndigheten normalt kunna ge råd och vägledning med stöd av de regler som styr verksamheten för att ge huvudmannen möjlighet att frivilligt avhjälpa brister.⁵⁵ Därför bör kommunen i egenskap av tillsynsmyndighet ha fungerande rutiner för råd och vägledning. Kommunen kan ha som rutin att bjuda in även de enskilda huvudmännen till informationsmöten om till exempel ekonomiska frågor, bland annat om hur de kommunala bidragen fördelas, eller om lagar och andra föreskrifter.

53 4 kap. 1 § diskrimineringslagen (2008:567) och 26 kap. 3 § punkten 4 skollagen och 26 kap. 4 § andra stycket skollagen.

54 26 kap. 9 § skollagen.

55 Prop. 2009/10:165 sid. 545.

Referenser

Lagar

Skollagen (2010:800)

Föräldrabalken (1949:381)

Förvaltningslagen (1986:223)

Förordningar

Förordningen (SKOLFS 1998:16) om läroplan för förskolan

Förarbeten

Regeringens proposition 2009/10:165 *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet*

Utbildningsdepartementet (2010), *Förskola i utveckling – bakgrund till ändringar i förskolans läroplan*

Allmänna råd

Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2012:98) *Om systematiskt kvalitetsarbete för skolväsendet*

Övrigt

Barnombudsmannen (2013), *Uppnå kvalitet i beslut som rör barn och unga*

Livsmedelsverkets stödmaterial (2016), *Bra måltider i förskolan*

Skolverkets rapport nr 433 (2016) *Barngruppers storlek i förskolan – En kartläggning av aktuell pedagogisk, utvecklingspsykologisk och socialpsykologisk forskning*

Skolverkets stödmaterial (2013), *Flera språk i förskolan – teori och praktik*

Skolverkets webbaserade stödmaterial (2016) *Kvalitet i förskolan*

Bilaga 1. De aktuella bestämmelserna i sin helhet

De allmänna råden utgår från följande bestämmelser.

SKOLLAGEN (2010:800)

1 kap. 10 § Särskild hänsyn till barnets bästa

I all utbildning och annan verksamhet enligt denna lag som rör barn ska barnets bästa vara utgångspunkt. Med barn avses varje människa under 18 år.

Barnets inställning ska så långt det är möjligt klarläggas. Barn ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

2 kap. 8 § Huvudmannens ansvar för utbildningen

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar.

2 kap. 8 a § Kommuners resursfördelning

Kommuner ska fördela resurser till utbildning inom skolväsendet efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov.

2 kap. 9 § Förskolechef

Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Det pedagogiska arbetet vid en förskoleenhet ska ledas och samordnas av en förskolechef. Dessa ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.

Rektorn och förskolechefen ska benämnas på detta sätt. Dessa benämningar ska förbehållas den som har en anställning som rektor eller förskolechef.

En ställföreträdare får utses för en rektor eller en förskolechef.

2 kap. 10 § Ledningen av utbildningen – förskolechef

Rektorn och förskolechefen beslutar om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov. Rektorn och förskolechefen fattar i övrigt de beslut och har det ansvar som framgår av särskilda föreskrifter i denna lag eller andra författningar.

Rektorn och förskolechefen får uppdra åt en anställd eller en uppdragstagare vid förskole- eller skolenheten som har tillräcklig kompetens och erfarenhet att fullgöra enskilda ledningsuppgifter och besluta i frågor som avses i första stycket, om inte annat anges.

2 kap. 15 § Förskollärares ansvar för undervisningen

En legitimerad lärare eller förskollärare har ansvar för den undervisning som han eller hon bedriver.

Detsamma gäller en lärare som är undantagen från krav på legitimation enligt föreskrifter som meddelats med stöd av 13 § tredje stycket och den som bedriver undervisning i fall som avses i 17 § och 18 § andra stycket 1–3.

4 kap. 9 § Allmänt om barnens inflytande

Barn och elever ska ges inflytande över utbildningen. De ska förlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem.

Informationen och formerna för barnens och elevernas inflytande ska anpassas efter deras ålder och mognad. Eleverna ska alltid ha möjlighet att ta initiativ till frågor som ska behandlas inom ramen för deras inflytande över utbildningen. Elevernas och deras sammanslutningars arbete med inflytandefrågor ska även i övrigt stödjas och underlättas.

I 6 kap. 17 och 18 §§ arbetsmiljölagen (1977:1160) finns bestämmelser om elevskyddsombud.

4 kap. 12 § Allmänt om vårdnadshavares inflytande över utbildningen

Vårdnadshavare för barn i förskolan och för elever i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och fritidshemmet ska erbjudas möjlighet till inflytande över utbildningen.

8 kap. 2 § Utbildningens syfte

Förskolan ska stimulera barns utveckling och lärande samt erbjuda barnen en trygg omsorg. Verksamheten ska utgå från en helhetssyn på barnet och barnets behov och utformas så att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet.

Förskolan ska främja allsidiga kontakter och social gemenskap och förbereda barnen för fortsatt utbildning.

8 kap. 8 § Barngrupperna och miljön

Huvudmannen ska se till att barngrupperna har en lämplig sammansättning och storlek och att barnen även i övrigt erbjuds en god miljö.

8 kap. 9 § Särskilt stöd

Barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling ska ges det stöd som deras speciella behov kräver.

Om det genom uppgifter från förskolans personal, ett barn eller ett barns vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att ett barn är i behov av särskilt stöd, ska förskolechefen se till att barnet ges sådant stöd. Barnets vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta vid utformningen av de särskilda stödinsatserna.

8 kap. 11 § Fortlöpande samtal och utvecklingssamtal

Personalen ska föra fortlöpande samtal med barnets vårdnadshavare om barnets utveckling. Minst en gång varje år ska personalen och barnets vårdnadshavare därutöver genomföra ett samtal om barnets utveckling och lärande (utvecklingssamtal). Förskollärare har det övergripande ansvaret för utvecklingssamtalet.

26 kap. 4 § Kommunens tillsyn över fristående förskolor

En kommun har tillsyn över

1. förskola och fritidshem vars huvudman kommunen har godkänt enligt 2 kap. 7 § andra stycket, och
2. pedagogisk omsorg vars huvudman kommunen har förklarat ha rätt till bidrag enligt 25 kap. 10 §.

Kommunens tillsyn enligt första stycket omfattar inte tillsyn över att bestämmelserna i 6 kap. följs.

FÖRORDNINGEN (SKOLFS 1998:16) OM LÄROPLAN FÖR FÖRSKOLAN

2.4 Förskola och hem

Vårdnadshavare har ansvaret för sina barns fostran och utveckling. Förskolan ska komplettera hemmet genom att skapa bästa möjliga förutsättningar för att varje barn ska kunna utvecklas rikt och mångsidigt. Förskolans arbete med barnen ska därför ske i ett nära och förtroendefullt samarbete med hemmen. Föräldrarna ska ha möjlighet att inom ramen för de nationella målen vara med och påverka verksamheten i förskolan. Att förskolan är tydlig i fråga om mål och innehåll är därför en förutsättning för barnens och föräldrarnas möjligheter till inflytande.

Riktlinjer

Förskollärare ska ansvara för

- att varje barn tillsammans med sina föräldrar får en god introduktion i förskolan,
- att ge föräldrarna möjligheter till delaktighet i verksamheten och att utöva inflytande över hur målen konkretiseras i den pedagogiska planeringen,
- utvecklingssamtalets innehåll, utformning och genomförande, och
- att vårdnadshavare är delaktiga i utvärderingen av verksamheten.

Arbetslaget ska

- visa respekt för föräldrarna och känna ansvar för att det utvecklas en tillitsfull relation mellan förskolans personal och barnens familjer,
- föra fortlöpande samtal med barnens vårdnadshavare om barnens trivsel, utveckling och lärande både i och utanför förskolan samt genomföra utvecklingssamtal minst en gång varje år, och
- beakta föräldrarnas synpunkter när det gäller planering och genomförande av verksamheten.

2.5 Övergång och samverkan

Förskolan ska samverka på ett förtroendefullt sätt med förskoleklassen, skolan och fritidshemmet för att stödja barnens utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv. Inför övergångar ska de berörda skolformerna och fritidshemmet utbyta kunskaper, erfarenheter och information om innehållet i utbildningen för att skapa sammanhang, kontinuitet och progression i barnens utveckling och lärande. Det ska även finnas samarbetsformer som syftar till att förbereda barnen och deras vårdnadshavare inför övergångar från förskolan till förskoleklassen, skolan och fritidshemmet.

Riktlinjer

Förskollärare ska ansvara för

- i samverkan med lärare i förskoleklassen, skolan och fritidshemmet, utbyta kunskaper och erfarenheter samt information om innehållet i utbildningen för att skapa sammanhang, kontinuitet och progression i barnens utveckling och lärande, och
- vid övergångar särskilt uppmärksamma barn i behov av särskilt stöd i sin utveckling.

Arbetslaget ska

- i samverkan med lärare i förskoleklassen, skolan och fritidshemmet förbereda barnen och deras vårdnadshavare inför övergångar.

De allmänna råden om måluppfyllelse i förskolan handlar om förskolans styrning och ledning, planering och genomförande av utbildningen, samarbete med hemmen och tillsyn över förskolor.

Råden riktar sig till kommunala och enskilda huvudmän, men också till kommuner i egenskap av tillsynsmyndighet över fristående förskolor. Utöver detta riktar sig råden även till förskolechefer, förskollärare och annan personal i förskolan.

Skolverket

www.skolverket.se